

Ettevõtluskeskkonna programm 2025–2028

1. Programmi üldinfo

Tulemusvaldkond	Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostoimes Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele.
Valdkonna arengukava/	Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukava 2021–2035 Lisaks lähtutakse Turismistrateegiast 2022–2025
Programmi nimi	Ettevõtluskeskkonna programm
Programmi eesmärk	Eesti ettevõtluskeskkond soodustab ettevõtlikkust ning teadmumahuka ettevõtluse teket ja kasvu, kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste loomist ja eksporti ning investeringuid kõigis Eesti piirkondades.
Programmi periood	2025–2028
Peavastutaja (ministeerium)	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS) Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA) AS Eesti Varude Keskus (EVK) AS Metrosert MTÜ Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus

Sisukord

1. Programmi üldinfo	0
2. Sissejuhatus	2
3. Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava	3
4. Hetkeolukorra analüüs.....	4
4. Olulised tegevused	8
5. Meetmed, programmi tegevused ja teenused	10
Programmi meede 1: Ettevõtluskeskkonna arendamine, rahvusvahelistumise toetamine ja investeringute soodustamine	10
Programmi tegevus 1.1. Ettevõtluskeskkonna ja ettevõtlikkuse edendamine.....	10
Programmi tegevus 1.2. Ettevõtete konkurentsivõime ja rahvusvahelistumise toetamine.....	11
Programmi tegevus 1.3. Tehnoloogia- ja arendusmahukate investeringute soodustamine.....	12
Programmi tegevus 1.4. Taristu valdkonna ohuennetus ja tegevuslubade andmine	12
6. Programmi juhtimiskorraldus	15
LISA 1. Programmi teenuste kirjeldus.....	0
LISA 2. Teenuste rahastamiskava.....	0

2. Sissejuhatus

Programm põhineb Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukaval 2021-2035 ning aitab luua eeldusi, et Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostöös Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele. Lisaks lähtutakse programmi tegevuste planeerimisel turismi valdkonna strateegiast „Turismistrateegia 2022–2025“¹, mille eesmärk on taastada väliskülastajate ööbimiste arv 2019. a tasemele, viies samal ajal läbi sektori kolmikpöörde ehk arendades sektori innovatsioonivõimekust, digitaliseerimist ja kestlikkust. Programmi koostamisel arvestatakse Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi eesmärkidega ning aidatakse Eestil saavutada ÜRO ülemaailmseid säästva arengu eesmärgi, mh eesmärgi toetada kaasavat ja säästvat majandusarengut ja tööhõivet ning tagada kõigile inimväärne töö; toetada kestlikku tööstuse arengut ja edendada innovatsiooni ning tagada säästvad tarbimis- ja tootmisviisid.

Programm panustab strateegia „Eesti 2035“ sihtidesse:

- „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ja
- „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“.

Programm panustab strateegia „Eesti 2035“ muutustesse:

- Majandus ja kliima: võtame kasutusele uued lahendused ettevõtete teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni soodustamiseks ning kujundame paindliku ja turvalise majanduskeskkonna, mis soodustab uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi;
- Riigivalitsemine: Parandame riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuste teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust ning vaatame üle vastutuse jaotumise ning parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ning tagame julgeoleku ja turvalisuse.

Arvestades programmis kõigi turuosaliste ja eri sektorite-valdkondadega, on programm terviklik. Selleks on vajalik ettevõtlus- ja innovatsioonipoliitika, tööstuspoliitika, turismipoliitika, kaubanduspoliitika, välisinvesteeringute usaldusväärse poliitika, tooteohutuspoliitika, tarbijakaitsepoliitika ning iduettevõtluse valdkonna käsitlemine ühes strateegilises raamistikus. Programmi tegevuste tulemusena kasvab Eesti innovatsiooni- ja ettevõtluspoliitika oluliselt Eesti elanike heaolu ning parandab Eesti lõimumist rahvusvahelise majandusega ja ettevõtete konkurentsivõimet.

Programmi eesmärkide saavutamine on seotud järgmiste välisvahendite meetmete väljatöötamisega:

21.1.3.1 Ettevõtluskeskkonna arendamine, rahvusvahelistumise toetamine ja investeeringute soodustamine, sh ettevõtete rahvusvahelistumise toetamine; iduettevõtluse hoogustamine; väikese ja keskmise suurusega ettevõtja arenguprogramm; ettevõtete digitaliseerimisega seotud tegevuste toetamine (sh RTE); ettevõtlusteadlikkus, sh juhtimiskvaliteet ja vastutustundlik ettevõtlus; turismisektori elavdamine ja taaskäivitamise toetamine; rahvusvaheliste spordi- ja kultuurisündmuste toetusmeede ning starditoetus.

21.1.3.4 Ettevõtluskeskkonna arendamine, rahvusvahelistumise toetamine ja investeeringute soodustamine

21.6.1.1 Ida-Viru ettevõtluse investeeringute toetus

21.6.1.4 Ettevõtluse mitmekesistamise tugiteenused

21.6.1.5 VKEde investeeringutoetus

Muudatused programmis:

¹ <https://www.mkm.ee/media/6794/download>

Programmi tegevuste nimetusi on korrigeeritud võrreldes eelmise perioodi programmiga. Seoses 2024. a otsustatud valitsemisalade ümberkorraldustega on programmi loodud uus programmi tegevus, kuhu on koondatud teiste valitsemisalade poliitikate rakendamise seotud teenused. Nimetatud tegevuse alla on paigutatud nii 2023. aasta ümberkorralduste tõttu lisandunud transpordi ja ehituse valdkondade kui ka 2024. aasta ümberkorralduste tõttu lisandunud digiühiskonna valdkonna teenused, enamjaolt tarbijakaitse ja tehnilise järelevalveameti teenused. Seoseid erinevate tulemusvaldkondade vahel kirjeldatakse täpsemalt programmi juhtimiskorralduse peatükis.

3. Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava

Tabel 1. Ettevõtluskeskkonna programmi eesmärk ja mõõdikud koos sihttasemetega.

Programmi eesmärk:	Eesti ettevõtluskeskkond soodustab ettevõtlikkust ning teadmumamahuka ettevõtluse teket ja kasvu, kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste loomist ja ekspordi ning investeringuid kõigis Eesti piirkondades.				
	2023* (tegelik)	2025 (sihtase)	2026 (sihtase)	2027 (sihtase)	2028 (sihtase)
Programmi mõõdikud					
Eesti positsioon Doing Business indeksis (koht edetabelis)** <i>Allikas: Maailmapank</i>	18. (2020)	-	-	-	-
Kaupade ja teenuste eksport (mld eurot) <i>Allikas: Statistikaamet</i>	29,5	33	36	38	40
Väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL-27 keskmisest (%) <i>Allikas: Eurostat (MET_10R_3GDP)</i>	62,4 (2022)	62,5	62,95	63,4	64

* Viimane teadaolev tase, erinevuse korral (varem kui 2022) märgitakse taseme all sulgudes vastav aasta

** *Doing Business* tulemustabeli koostamine lõpetati korruptsioonikahtluse tõttu ning uus sarnane tulemustabel tuleb esimest korda välja 2024. aasta sügisel. Siis saame seada uue algtaseme ning sihttasemed tulevikuks.

Tabel 2. Ettevõtlusprogrammi rahastamiskava tuhandetes eurodes.

	2024	2025	eelarve		
	eelarve*	eelarve	2026	2027	2028
Programmi ja meetme kulud	-161,446	-149 235	-135 992	-112 676	-123 753
Programmi tegevus 1.1.: Ettevõtluskeskkonna ja ettevõtlikkuse edendamine	-28 960	-48 817	-37 547	-30 732	-30 881
Programmi tegevus 1.2.: Ettevõtete konkurentsivõime ja rahvusvahelistumise toetamine	-125 021	-86 778	-85 925	-69 043	-80 069
Programmi tegevus 1.3.: Tehnoloogia- ja arendusmahukate investeeringute soodustamine	-7 464	-8 041	-7 876	-8 611	-8 610
Programmi tegevus 1.4.: Taristu valdkonna ohuennetus ja tegevuslubade andmine**	0	-5 598	-4 644	-4 289	-4 193

* Programmi tegevuste nimetusi on võrreldes eelmise aastaga korrigeeritud ning eelarvet näidatakse korrigeeritud nimetustega.

** Tegemist on uue programmi tegevusega, mistõttu 2024. a eelarvet ei näidata.

Lisaks on kavandatud Vabariigi Valitsuse sihtotstarbeliste vahendite reservis suurinvestori toetusmeetme rakendamiseks 2025. aastal 20 miljonit eurot ning alates 2026. aastast 40 miljonit eurot aastas.

4. Hetkeolukorra analüüs

Kokkuvõttes on programmi eesmärkide täitmine küllaltki varieeruv. 2023. aasta oli Eesti majanduse jaoks väga keeruline aasta ning ettevõtlussektori areng tegi vähikäiku. Kõige tugevamalt oli see tunda tööstussektoris, kus toodangumaht kukkus 1,6 protsenti allapoole 2020. aasta taset ning jäi oluliselt alla ootustele. Nõudlus Eesti tööstustoodetele oli maailmaturul nõrk ning langust soodustas Rootsi krooni madal kurss, kuna Rootsi on üks olulisi sihtturge Eesti tööstusele. Lisaks näitab Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime langust ekspordihindade langus, mis ulatus 4,4 protsendini. Samal ajal Euroopa liidus ekspordi ühikuhinnad kasvasid mõne protsendi võrra. Üheks suuremaks põhjuseks on siin Eesti ekspordi struktuur, kus aasta varasemaga võrreldes kaotasid hinnas nii põlevkiviõli, puit kui ka elekter. Vastupidisel kaupade ekspordile läks väga hästi teenuste ekspordil, kus maht ületas 0,2 miljardi võrra oodatud taset. Edaspidi on oluline leida viise siia tulevate turistide kulutuste suurendamiseks, et eesmärk saaks täidetud. Kokku aitaski teenuste ekspordi kasv kaasa, et indikaatori kaupade ja teenuste eksport kokku sihttase sai varuga täidetud. Ühest küljest toetas seda inflatsiooniline keskkond, kuid teisalt püsis ka tugev nõudlus Eestis IT-teenuste järele. Negatiivselt panustas siin logistika sektor, kus teenuste müük vähenes.

Rahvusvahelistes edetabelites läks Eestil üldiselt ootuspäraselt. IMD äritegevuse lihtsuse indeksis, me 2023. aastal küll kukkusime 3 kohta, kuid sellegipoolest vasta tulemus prognoositule. Talentide atraktiivsuse osas säilitasime 20nda koha, mis oli samuti parem oodatust.

Kohalike investeeringute esikohalt vastasid arengud ootustele. Ettevõtete investeeringud kokku olid esialgsel andmetel 4 miljardit eurot, mida oli veidi rohkem kui oodatud. Samas välisinvesteeringuid suutis töötleva tööstuse sektor kaasata 400 miljoni euro võrra vähem kui oodatud. Arvestades üldist konteksti ja hetke globaalseid arenguid siis võib tulemust pidada heaks. Eesti on siiski väga lähedal Venemaale ja meie peamiste kaubanduspartnerite majandused on languses, mistõttu ongi raske olla välisinvesteeringutele ahvatlev sihtkoht. Sellegipoolest jääme ootustele alla vaid kümnendiku võrra. Samas järgnevatel aastatel võib investeeringute kaasamine olla jätkuvalt keerukas. Üldjoontes on programmi eesmärkide täitmine graafikus. Püstitatud eesmärkide täitmist toetanud tegevusi ja seotud väljakutseid on avatud järgnevates jaotustes.

Programmi tegevuste mõõdikute trendid:

- Eesti positsioon *IMD World Competitiveness* indeksi alamkategorias „Äritegevuse efektiivsus“² Paranes 2022. aasta tabelis kiiremini kui olime prognoosinud ning Eesti jõudis 22. kohale. 2023. aastal jällegi kukkusime 3 kohta jäädes 25 kohale. Kuna tegu on küllaltki volatiilse näitajaga siis võib sarnaseid liikumisi ka tulevikus oodata.
- Desi indeksit enam ei koostata, selle asemel on võimalik vaadata näiteks VKE-de digiintensiivsust, kus 2023 aastal olime Euroopa Liidu keskmike hulgas. Arvestades Eesti avaliku sektori kõrget digitaliseeritust ootame ka ettevõtlussektorilt kiiremat digitaseme tõusu. See on ka üks põhjuseid, mid meie tootlikkuse kasvu tagasi hoiab.
- Tarka ja õiglast tarbimiskeskonda kirjeldavat EL tarbijatingimuste indeksit 2022. aastal ei avaldatud. Kõige ajakohasem indikaator tarbijate usalduse ja kindluse osas pärineb 2023. aasta detsembris läbiviidud uuringust “Tarbijakaitse olukorrast Eestis.
- Kolm aastat varem loodud ettevõtete arv, mille käive on suurem kui 200 000 eurot (kolme aasta keskmisena). Ettevõtete loomine olnud mõnevõrra aeglasem kui oodatud. Samas peaks viimaste aastate kiire inflatsioon aitama eesmärgi täitmisele kaasa, kuna 200 000 eurost käivet on oluliselt

² Hõlmab viite valdkonda: tootlikkus, tööjõuturg, finantsturud, ettevõtete juhtimine ja väärtushinnangud.

lihtsam saavutada. Negatiivsema poole pealt vähendab eesmärgi täitmise tõenäosust võimalik majanduslangus ning üldine keeruline majanduslik olukord 2023. aastal ning 2024. aasta esimesel poolel.

- Eesti kui atraktiivse töökohariigi positsioon on vaikselt paranenud ning oleme ees prognoositud graafikust. Seda vaatamata regioonis toimuvale sõjale. Välislaste jaoks on väga oluline kriteerium töökoha valikul riigi nähtavus ja maine maailmas. Eesti positsiooni parandamisele on kaasa aidanud Eesti elamise ja töötamise riigi tutvustamiseks tehtavad turunduskampaaniad ja -tegevused, suhtekorraldustegevused rahvusvahelises meedias, osalemine rahvusvahelistel sündmustel ja teemamessidel ning sündmusturundus. Tuleb aga arvestada, et kuna tegu on küsitlusel põhineva indikaatoriga, siis võivad tulemused olla heitlikud.
- Eesti toodete ekspordihind kasvas 2023 aastal aeglasemalt kui EL keskmine, st Eestis hinnad langesid, EL-is kasvasid. See tähendab, et Eesti kaotas oma konkurentsivõimes. Turismiteenuste (reisijateveod ja reisisuunad, sh majutus, toitlustus ja reisikorraldus) eksport ei ole taastumas pärast Covid-19 kriisi, sest turismiteenused moodustasid 2023. aastal 1,7 mld eurot, mida oli vaid 0,1 mld võrra rohkem kui aasta varem. Sõja tõttu peatub veneturistide voog ning seetõttu kasv aeglustus. Ja samas ei ole taastunud ka teiste riikide turistide arv, positiivseid tulemusi näitab vaid Läti turg, kuid see ei olnud piisav, et asendada Venemaalt või Valgevenest tulnud turiste.
- Tööstustoodangu mahuindeks, 2020 = 100 näitas 2022. aasta esimesel poolel veel kasvu, kuid alates 2022. aasta suvest on olnud mahud languses. 2023 langus süvenes ning indeks kukkus 98,3ni ehk allapoole 2020 taset. Langust veab puidutööstus, mis eelnevatel aastatel oli kasvu veduriks. Ehitussektori kasvu aeglustumine on toonud kaasa ka nõudluse vähenemise puidutööstuse toodangule. 2024 aasta kevadel on tööstussektori kindlustunne endiselt madal ning kiiret kasvu esialgu ei oota. Ettevõtete investeeringud materiaalsesse põhivarasse (jooksevhindades, lühiajastatistika mld eurot) on näidanud viimastel aastatel kasvu. Viimaste aastate kiire inflatsioon on siin olulise panuse andnud. Kuna järgnevatel on oodata inflatsiooni taltumist, siis kahaneb ka investeeringute kasv. Intresside kiire kasv võib samuti piirata investeeringute kasvu. Välisinvesteeringud töötlevas tööstuses (mld eurot) on aasta aastalt suurenenud. Järgnevatel aastatel võib tempo pigem langeda, kuna Eesti elektri hind on regiooni keskmisest kõrgem. Teisalt soodustab investeeringute kasvu asjaolu, et viimastel aastatel on sektoris kadunud mitmeid töökohti ning on tekkinud vaba tööjõudu.

Programmi eesmärkide täitmist on toetanud järgnevad tegevused

Strateegia "Eesti 2035" muutuste saavutamiseks olulisemad tegevused 2023. aastal (sihtide kaupa):

1. Siht „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“

- Ettevõtjate kapitalile ligipääsu parandamiseks suurendati EISI sihtkapitali 100M € ulatuses, mille tulemusena on võimalik täiendavalt käendada ettevõtete investeeringuid kuni 25 miljoni euro ulatuses.
- 2023. aastal avanesid Euroopa struktuurifondide uue rahastus perioodi toetusmeetmed.
- Õiglase ülemineku fondi raames avanesid toetusmeetmed ettevõtete teadusmahukuse ja investeeringute toetamiseks Ida-Virumaal.
- Eesti taaste- ja vastupidavuskava raames avati toetusmeede ettevõtjate varustuskindluse toetamiseks 20 miljoni euro ulatuses.
- Edendati toodete turujärelevalves osalevate asutuste koostööd ja teabevahetust, et Eestis müüdivad tooted oleks ohutud. Selleks järgiti riikliku turujärelevalve strateegia 2022-2025

täitmist ning korraldati turujärelevalve nõukogu kohtumise, mis tõi kokku tööstustoodete üle turujärelevalvet teostavate asutuste ja nende valitsemisalade ministriumide esindajad.

- Vähendati väärismetalltoodete valdkonda reguleerivaid nõudeid ettevõtjatele ning arendati (jätkuvalt töös) ettevõtjate vajadustele vastavat e-teenust (nimemärgise registreerimine). Selleks ajakohastati väärismetalltoodete seaduse nõudeid ning esitati vastav eelnõu Vabariigi Valitsusele menetlemiseks.
- Elektrivaldkonnas tagati kahelt paralleelselt süsteemilt kutsesüsteemile üleminek, et tagada kõrge ja kvaliteetne elektritööde tase. 2031. aasta 1. jaanuariks peavad kõikidel elektrivaldkonnas elektri- või käidutöid tegevatel isikutel olema kutsetunnistused.
- Suures mahus liiguti edasi Eesti ettevõtete ja kodanike piiriülese tegutsemise hõlbustamiseks eelduste loomisega. 2023. aastal viidi läbi mitmed piiriüleste avalike teenuste liikumise hõlbustamise mehhanismi ehk EL ühtse digivärava (SDG) rakendamiseks vajalikud arendustegevused. Lisaks on ette valmistatud SDGs vajalikud õigusmuudatused.
- Toetati ettevõtjate halduskoormuse vähendamist. Selleks töötati välja halduskoormuse definitsioon ja juhend mõjuhindamiste jaoks.
- Aruandluskoormuse vähendamiseks on loodud 22 asutusest koosnev juhtrühm, kes koostöös tegutsevad aruandluskohustuse analüüsi ja ühtlustamisega, et jõuda laialdasemalt ühekordse andmete küsimise printsiibi täitmiseni.
- Reaalajamajanduse lahenduste piloteerimise toetusmeetme kaudu avati tegevused andmepõhise aruandluse lahendustele prototüüpide loomiseks ja avaliku sektoriga koostöös katsetamiseks ning e-arvete laialdasemaks kasutusele võtuks läbi äritarkvara arenduse toetuse.
- Tagati tarbijate huvide kaitse vaidluste kohtuvälise lahendamise raamistiku läbivaatamisega. Esitati Vabariigi Valitsusele Eesti seisukohad seoses Euroopa Komisjoni vaidluste kohtuvälise lahendamise raamistiku läbivaatamisega ja kaitseti neid seisukohti Euroopa Liidu aruteludes.
- Alustati ostutšekkide esitamise kohustuse vabatahtlikuks muutmise protsessiga. Selleks koostati tarbijakaitse seaduse muutmiseks väljatöötamiskavatsus ning analüüsiti turuosalistelt ja puudutatud ministriumitelt saadud tagasisidet.
- Jätkati Turismistrateegia 2022-2025 elluviimist, et tutvustada Eestit kui atraktiivset turismisihikohta, tagada Eesti külalistele positiivne kogemus ning suurendada sektori kohanemisvõimet. Valmis 2022. a turismistrateegia elluviimise seirearuanne, mille kohaselt on jätkuv väljakutse neli aastat kestnud välis- ja siseturistide proportsiooni muutus välisturistide kahjuks. Seda näitab ka turismiteenuste vähenemine Eesti teenuste ekspordis, turismi sesoonsus ja vähene regionaalsus, hariduse ja oskuste mittevastavus ettevõtjate vajadustele, oskustöötajate puudus, kuigi olulist ajutist levendust on pakkunud Ukraina põgenikud, multifunktsionaalse konverentsikeskuse osas jätkub segadus ning paljud andmeallikad pole kiirelt kättesaadavad.
- Turisminõukojas kinnitati VVTP eesmärgi täitmiseks turismi pika vaate 2035 väljatöötamise aja- ja tegevuskava ning alustati selle väljatöötamist koostöös turismisektori ja seotud osapooltega.
- Lõpetati edukalt ühtekuuluvuspoliitika 2014-2020 perioodi elluviimine. Eesti turismi arendus- ja turundustegevusi toetati lõppenud perioodil kokku ligi 90 miljoni EL ja Eesti riigi vahenditega. Korraldati arvukalt võrgustikuüritusi, koolitusi, seminare, konverentse, infopäevi, arenguprogramme, meistriklasse ja õppereise. Teostati mitmeid uuringuid ja analüüse, nt festivalide, uuring, diginomaadide, sihtturgude elanikkonna, konverentsiturismi, mobiilpositsioneerimise uuring jt. Korraldati kontaktüritusi, tootetutvustusreise, pressireise ja nii B2B kui B2C turunduskampaaniaid, korraldati ja osaleti messidel, tehti sotsiaalmeedia jm digiturundust. Koostöös kommunikatsioonipartneritega ilmus arvukalt pressiteateid ja meediakajastusi. Ettevõtjate ja sihtkohtade kasutuses oli terve perioodi vältel VisitEstonia

turismiinfosüsteem seitsmes keeles ning ReviewPro online jalajälje mõõtmise tööriist. Peamiste tulemustena saab välja tuua ettevõtjate ja sihtkohtade teadlikkuse kasvu, ülemineku 40-lt killustunud organisatsioonilt seitsme võimeka sihtkoha juhtimisorganisatsiooni (DMO) mudelile, loodus-, kultuuri- ja toiduturismi teemastrateegiad, tegevuskavad ja koostöövõrgustikud, roheliste sihtkohtade (Green Destinations) võrgustik ja tunnustused, Rohelise võtme (Green Key) märgise levik turismiettevõtetes. Kokku osales arendustegevustes ca 2000 turismiettevõtjat ning nende rahulolu teenustega oli viiepallisüsteemis üle 4,5. VisitEstonia veebilehte külastas üle 15 miljoni külastaja. Turundustegevusi tehti kokku ligi 2000 ning meediakajastusi ilmus Eesti kohta ligi 8000. REACT-EU meetmetest valmis üle 70 uut kvaliteetset tootearendusprojekti ning "Turismi kesksete digilahenduste toetuse" raames sai 7 projekti kokku 2 miljonit eurot, et arendada ja juurutada uusi keskseid tarkvaratooteid Eesti turismiteenuste pakkujatele.

- Turismi ettevõtluskeskkonna panustati Ühtekuuluvuspoliitika 2021-2027 meetmetest ja riigieelarvest nii toetusmeetmete välja töötamise kui ka regulatiivse keskkonna arendamise ja andmeanalüüsi kaudu. Töötati välja ja kinnitati rahvusvaheliste sündmuste ja konverentside toetuse määrus, Eesti turismivaldkonna konkurentsivõime tõstmiseks toetuse andmise käskkiri, suursuurtarvitajate ja konverentside Eestisse toomise programmid ning turismisektori digitaliseerimise eesmärgil tarkvaradega liitumis- ja liidestamistoetus. Lisaks kaardistati turismile sobivad toetusmeetmed ja seisti laiemalt teenusektori abikõlblikkuse eest erinevates teiste ministriumite toetusmeetmete väljatöötamisprotsessides. EL lühiajaliste üriteenuste määrus vastab meie VV seisukohtadele. Tänu nende tegevuste ja välja töötatud meetmete elluviimisele EIS-i poolt on turismisektori konkurentsivõimet tugevdatud ja saavutatud 2023. a järgmised tulemused:
 - Eesti restoranide arv kasvas Michelini tunnustussüsteemis (34 restorani);
 - Eesti oli 2023. aastal kestliku turismi edetabelis (Sustainable Travel Index) maailmas neljandal kohal;
 - Tallinn oli Euroopa roheline pealinn;
 - Sauna-aasta oli nii edukas, et tegevustega jätkatakse ka tulevikus;
 - Platvorm Kongres Magazine valis Tallinna 2023. a Euroopa parimaks konverentsisihthokaks;
 - Eesti on soovitatud reisisihthokana 2024 edetabelites (Lonely Planet, Wanderlust, National Geographic, CNN jne);
 - Rahvusvaheline lennujaamade ühendus ACI World valis kuuendat korda Tallinna lennujaama parimate lennujaamade sekka 2-5 miljoni reisijaga lennujaamade kategoorias.

2. Siht: Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik

- 2023. aastal jõudsid ettevõtjateni järgmised ärisündmusteenuse ja kesksete komponentide esmased versioonid: pääsuhalduse ja postkasti keskne komponent, ettevõtja andmekardi lahendus ning ettevõtete finantseerimise ja tähtajaliste kohustuste sündmusteenus.

Programmiperioodil püstitatud eesmärkide edendamist raskendavad aga mitmed suuremat tähelepanu vajavad väljakutsed:

- Eesti võimekus **toetada majanduse ja konkurentsivõime kasvuks vajalikke strateegilisi investeeringuid ning suurtehinguid on madal**. Selleks, et suurendada ettevõtjate investeeringuid suurprojektidesse (uute tootmistehaste rajamine) ja roheinvesteeringute elluviimise (sh ressursitõhususe tõstmise investeeringud) ning soodustada suuremahuliste

eksporditehingute sõlmimist, on oluline suurendada Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA (edaspidi EIS) rahastamisvahendite pakkumise võimekust ning lihtsustada riigiasutuste koostöös suurinvesteeringute elluviimisega seotud menetlustoiminguid (eeskätt eri planeeringud ja load).

- Ekspordi, investeeringute mahtude suurendamiseks on oluline võimendada **majandus- ja äridiplomaatia elluviimist**. Selleks tuleb suurendada ja ajakohastada tuge kõrgemat lisandväärtust loovatele Eesti eksportööridele, luua eelisarendatavatele fookusvaldkondadele tegevuskava strateegiliselt oluliste investeeringute kaasamiseks ja eksporditehingute soodustamiseks, ning planeerida ja leppida kokku eesmärgid ning tegevused Ukraina ülesehituse kontekstis.
- Turismiteenuste ekspordi suurendamiseks on oluline Eesti Covid-19 pandeemiaeelsete peamiste turismisihtkohtade nõudluse taastamine.
- Turismivaldkonna jätkuvaks väljakutseks on **hooajalisuse vähendamine**, kuna kevad-, sügis- ja talvekuude osatähtsus ei ole kasvanud. **Äriturismi kui kõrge lisandväärtusega teenusektori** kasvatamiseks tuleb Eestisse rajada multifunktsionaalne ja suure mahutusega konverentsi- ja messikeskus. Lisaks tuleb äriturismi arendamiseks, aga ka välisinvesteeringute meelitamiseks ja ekspordi toetuseks, tekitada tihedad strateegilised lennuühendused ärikeskuste ja sõlmjaamadega.
- Riik peab muutuma ettevõtja jaoks proaktiivseks ja terviklikuks teenusepakkujaks. **Ettevõtjatele suunatud info ja teenused** tuleb panna suhtlema ja **koondada maksimaalses ulatuses ühte digiväravasse. Info ja teenuste kvaliteet digiväravas sõltub asutuste kaasumisest ja ühisest koostööst teenused ja info proaktiivselt ja mugavalt ettevõtjateni viia just siis, kui neid vajatakse.**
- Tagada tuleb järjepidev ja tõhus **Venemaa-vastaste sanktsioonide rakendamine ja järelevalve**.
- **Ettevõtjate aruandlust** riigile tuleb kaasajastada ja reformida. Selleks tuleb luua riigi kogutavate andmete ühtne süsteem, teha investeeringuid masinloetavate andmete vastuvõtmiseks ja töötlemiseks ning toetada ettevõtjaid ülemineku kiirendamiseks. Asutuste ülese aruandluse ühtlustamine on äärmiselt vajalik ja ühekordne, kuid aeganõudev protsess ning vajab iga ettevõtjatele aruandluskohustust seadva asutuse aktiivset kaasumist.
- Tööjõu oskused ja kättesaadavus peavad paremini vastama tööturu vajadustele. Selleks tuleb ühtaegu tegeleda nii tööjõu **kompetentside, tööregulatsiooni kui rändepoliitikaga**.

4. Olulised tegevused

Olulised tegevused 2025 – 2028 eesmärkide täitmiseks:

- Tulenevalt kokkuhoiu vajadustest vähenevad osaliselt e-residentsuse programmi, välialentide kaasamiseks, turismi arendamiseks ning välisinvesteeringute meelitamiseks kavandatud vahendid. Eelarvet vähendatakse eelkõige tegevustega seotud majandamis- ja tööjõukulude tõhustamise kaudu.
- Käivitatakse suuremahuliste investeeringute toetusmeede kogumahus 160 miljonit eurot perioodile 2025–2028, millest saab finantseerida minimaalselt 8 potentsiaalset investeeringut. Toetus on suunatud strateegilistele ja kõrge tehnoloogiamahukusega ettevõtlusinvesteeringute teostajatele Eesti majandusruumis. Toetusmeetme rakendamiseks vajalikud vahendid on

kavandatud Vabariigi Valitsuse sihtotstarbeliste vahendite reservis 2025 aastal 20 miljonit eurot ning alates 2026 aastast 40 miljonit eurot aastas.

- Toetatakse Eesti turismisektori kriisijärgset taaskäivitumist Eesti kui tuntud reisisihina ning turisminõudluse suurendamist, mh rahvusvaheliste sündmuste ja konverentside korraldamise toetusmeetme kaudu; erinevate transpordiliikide ühenduste välismaailmaga taastamist ning turismiettevõtete ärimudelite ümberkujundamist sihtgrupi paremaks teenindamiseks;
- Toetatakse tööstuse digitaliseerimist ja automatiseerimist, et suurendada ettevõtete võimekust ja valmisolekut digitaalsete tehnoloogiate kasutuselevõtuks;
- Toetatakse kapitaliturgude mitmekesistamist läbi investeerimisfondide ning soodustatakse kapitalile ligipääsu (regionaallaen);
- Jätkatakse eksportööride toetamisega, tõhustades äridiplomaatia tegevusi ja riigiasutuste koostööd. Loome uue ekspordi kasvatamise toetuse esindusorganisatsioonidele.
- Kujundatakse ümber tarbijavaldluste komisjoni töö korraldamise põhimõtted, et ettevõtjate ning tarbijate erimeelsusi lahendataks tõhusamalt ja kvaliteetsemalt kohtuväliselt ning komisjoni usaldusväärsus suureneks;
- Ettevõtete nõustamistegevuse ja riikliku järelevalvevõimekuse kasvatamisega toetatakse ausat konkurentsi ja vastutustundlikku käitumist turul.
- Eesti ettevõtete konkurentsi- ja ekspordivõimekuse toetamiseks luuakse Eesti katselaboritele ja inspekteerimisasutustele võimalus pakkuda rahvusvaheliselt tunnustatud vastavushindamise teenust ning arendatakse ja hoitakse Eesti mõõteetalone ettevõtjate vajadustele vastava mõõteteenuse pakkumiseks;
- Arendatakse piiriüleselt, veebipõhiselt ja ühekordse küsimise põhimõtte alusel pakutavaid avalikke teenuseid, et soodustada ja hõlbustada Euroopa Liidu siseturul äritegevust ja kodanike liikumist.
- Ettevõtjate halduskoormuse vähendamiseks arendatakse 2026. aastaks uuendatud eesti.ee portaali ettevõtja digivärava, mis koondab ettevõtjatele kasutajakeskselt infot ja avalikke teenuseid, lihtsaks ja mugavaks avaliku sektoriga suhtlemiseks ning töötatakse välja kümme „ühest aknast“ tervikteenusena kättesaadavat haldusalade ülest proaktiivset või sündmusteenust, sh nt ettevõtte alustamiseks; riigi eest tähtjaliste kohustuste täitmiseks, finantseerimisvõimaluste leidmiseks;
- Jätkatakse tingimuste loomisega reaalamajandusele üleminekuks. Selle eesmärk on muuta ettevõtte haldamise ja majandamisega seotud tegevused taustal toimivaks ning vähendada ettevõtjate halduskoormust. Üleminekuks toetatakse ettevõtjate äriprotsesside ja aruandluskohustuste automatiseerimist, luues eeldused reaalamajanduse toimivaks andmevahetuseks;
- Ettevõtjate aruandluskoormuse vähendamiseks töötavad üle 22 asutuse üheskoos ligi 400 aruande analüüsi ja andmete ühtlustamisega, et laialdasemalt rakendada andmete ühekordse küsimise printsiipi. Töö protsessi käigus vaatavad asutused üle oma andmevajaduse, kaotavad ajale jalgu jäänud kohustused, kaardistavad ja ühtlustavad dubleeritud andmete küsimised asutuse üleselt ning taaskasutavad andmeid, mida teised asutused juba küsivad.
- Hõlbustatakse äritegevust regulatsioonidest tulenevate nõuete ajakohastamise ja selgemaks muutmise. Selleks ajakohastatakse seadusandlust, sh reklaamivaldkonna ja alkoholi jaemüügi nõudeid.
- Kaasatakse teadmismahukaid välisinvesteeringuid. Strateegiliselt olulistesse majandussektoritesse tehtavate välisinvesteeringute kaasamiseks lihtsustatakse riigiasutuste koostöös eri menetlustoiminguid (planeeringute kinnitamine ja lubade väljastamine), tagatakse selgemad ja suunatumad väärtuspakkumised ning tegevused välisturgudel, ning hinnatakse muuhulgas

investeeringute usaldusväärset tagamaks investeeringute läbipaistvuse ning soodsa mõju Eesti majanduskeskkonnale.

- Töötatakse välja turismi pikk vaade aastani 2035, et seada teadmuspõhised eesmärgi läbi turismi kui horisontaalse sektori analüüsi ja kaasamise.
- Riigi toimimiseks hädaolukorras tagatakse olulise tegevusvaru olemasolu ja hoolitsetakse varude kasutuselevõtu valmiduse ning varuga seotud majandussektorite toimepidevust eest.
- Tagatakse transpordisektoris õnnetuste ja intsidentide põhjuste väljaselgitamine ning ohutusalaste soovitude tegemine.
- Regionaalsete investeeringute soodustamiseks suurendatakse olulisemate regionaalsete osapoolte koostöö süsteemsust ja kvaliteeti konkreetse suurinvesteeringute maandamiseks ning toetatakse õiglase ülemineku fondi investeeringutoetuste (sh piloottehaste arendamiseks) tõhusamat rakendamist.

5. Meetmed, programmi tegevused ja teenused

Programmil on üks meede, mille all on kavandatud kolm programmi tegevust.

Programmi meede 1: Ettevõtluskeskkonna arendamine, rahvusvahelistumise toetamine ja investeeringute soodustamine

Meetme eesmärk on: Eesti on ambitsioonikate äriideede kasvulava ning siinsed ettevõtted toodavad kõrge lisandväärtusega tooteid ja teenuseid.

Meetmesse koondatud tegevustega soodustatakse ettevõtluse arendamist, sh ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna arendamist; ettevõtete konkurentsivõime ja ekspordi edenemist, sh tööstus- ja turismisektori toetamist ning tehnoloogia- ja arendusmahukate investeeringute tegemist.

Programmi tegevus 1.1. Ettevõtluskeskkonna ja ettevõtlikkuse edendamine

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti elanikud on ettevõtlikud ning ettevõtlus- ja tarbimiskeskond atraktiivne.

Tegevuste kirjeldus:

Programmi tegevus sisaldab majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna arendamise ning ettevõtluse soodustamise ja toetamise teenuseid, samuti ettevõtluspoliitikaga seotud TTJA teenuseid, mis aitavad tagada ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna õigusruumi. Lisaks hõlmab programmi tegevus AS Eesti Varude Keskuse teenust riigi tegevusvarude tagamiseks.

Luuakse soodne kasvupinnas uute ettevõtete tekkimiseks ja nende edasiseks kasvamiseks, sh eraldi väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele mõeldud arenguprogrammi elluviimise toel.

Soodustatakse ambitsioonikate äriideede juurdevoolu, ambitsioonikate ärimudelite loomist ja rakendamist.

Viiakse ellu *Work in Estonia* tegevuskava ja talendipoliitika, et soodustada Eesti ettevõtjatele vajalike tippspetsialistide leidmist.

Rakendatakse tegevusi, mis soodustavad ettevõtjate ja haridusasutuste koostööd ning toetatakse (tööstus)ettevõtetele vajalike spetsialistide koolitamist.

Toetatakse ettevõtete teadlikkuse kasvu kestlike, vastutustundlike ja parimatest juhtimispraktikatest lähtuvate ärimudelite arendamiseks kogumahas 9,4 miljonit eurot EL 2021–2027 rahastusperioodi vahenditest.

Vähendatakse ettevõtjate halduskoormust ja ajakohastatakse ettevõtluse regulatsioone (ettevõtluse parendamisele ja kasvule suunatud regulatiivne keskkond), mh töötades välja ettevõtjatele suunatud proaktiivsed digitaalsed avalikud teenused, sealhulgas ettevõtja ärisündmustest lähtuvad sündmusteenused ühes keskses digivärvavas.

Tõhustatakse tootmishoonete rajamiseks vajalikke menetlustoiminguid ehk käivitatakse nõ investeringute roheline koridor.

Vähendatakse ettevõtjate aruandluskoormust ning toetatakse reaalamajandusele üleminekut era- ja avaliku sektori koostöös äriprotsesside ja aruandluskohustuse automatiseerimiseks ning digitaliseerimiseks.

Soodustatakse digikaubandust (e-kaubandus, platvormimajandus, jagamismajandus).

Tugevdatakse EL ühtse siseturu toimimist soodustades kaupade, äriteenuste ja digitaalsete ning andmete ühekordse küsimise põhimõttel toimivate avalike teenuste piiriülest liikumist ning õiglast konkurentsi.

Arendatakse tarbijate harjumusi tarbida säästlikult ja targalt ning kujundatakse tarbijate majandushuvide kaitseks kohane õigusraamistik.

Tagatakse toodete ja teenuste ohutus ja nõuetele vastavus.

Tagatakse kvaliteedi infrastruktuuri (standardimise, akrediteerimise, vastavushindamise ja metroloogia) süsteemi toimivus.

Tagatakse riigi tegevusvaru olemasolu ja seiratakse seotud ettevõtjate toimepidavust;

Korraldatakse laeva-, lennu- ja raudteeõnnetuste ja/või intsidentide ohutusjuurdlust, selgitades välja õnnetuste ja intsidentide põhjused ning tehes ohutusalasid soovitusi või ettepanekuid sarnaste juhtumite vältimiseks tulevikus.

Programmi tegevus 1.2. Ettevõtete konkurentsivõime ja rahvusvahelistumise toetamine

Programmi tegevuse eesmärk: Ettevõtted hindavad Eestit tegutsemiskeskonnana kõrgelt.

Tegevuste kirjeldus:

Programmi tegevuses keskendutakse erinevatele teenustele, mis toetavad ettevõtete eksporti ja sisenemist uutele turgudele ning tööstussektori ja turismisektori arengut. Vastavaid poliitikaid kujundab majandus- ja kommunikatsiooniministeerium ning suur osa teenustest viiakse ellu Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse kaudu. Põhilise osa tegevuse eelarvest moodustavad ettevõtete ekspordi, tööstussektori ja turismisektori toetused.

Soositakse kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste eksporti ja uutele turgudele sisenemist läbi ajakohastatud ning suure mõjuga müügi-, turundus ja teadlikkuse tõstmise tegevuste ning teenuste (riikliku kuvandi edasiarendamine ja juurutamine, sihtturupõhised nõustamised, kasvuprogrammid, koolitused, ühisstendide, visiitide ja kontaktreiside korraldamine jm) kogumahas 60 miljonit eurot EL 2021–2027 rahastusperioodi vahenditest. Käivitatakse ekspordi kasvatamise toetuse esindusorganisatsioonidele.

Arendatakse edasi riigi äridiplomaatia võimekust, suurendades selleks ministeeriumite ülest koostööd nii valdkondlike kui tehnoloogiapõhiste prioriteetide seadmiseks, protsesside juurutamiseks kui ühiste Tegevuste planeerimiseks ning elluviimiseks (sh ühised välisesinduste laienemiskavad ja tööplaanid, eesmärgid välisturgudel, *once only* ja tehnilised lahendused).

Analüüsitakse ja kavandatakse välisturgudele suunatud tegevusi Ukraina ülesehituse toetamiseks ning selle raames Eesti ettevõtetele koostöövõimaluste ja instrumentide tekitamiseks.

Toetatakse Eesti ettevõtluse, eriti tööstussektori konkurentsivõime kasvu, sh tõusu väärtusahelates. Toetatakse parimate võimalike tehnoloogiate kasutamist tööstusettevõtetes ning soodustatakse nüüdisaegsetel tehnoloogiatel põhinevate ärimudelite kasutuselevõttu.

Tagatakse stabiilne, ajakohane ja ettevõtlust soodustav õiguslik turismiregulatsioon ja seistakse Eesti huvide eest Euroopa Liidu õigusloomes, nt pakettreiside direktiivi muudatus, lühiajalise majutuse üüriteenuste algatus.

Perioodil 2021–2027 toetatakse SF vahenditest turismisektorit kokku 45 miljoni euroga (sh 7 miljonit eurot riiklik kaasfinantseering). Fookus on sektori digitaliseerimise toetamisel, Eesti kui reisisihi tuntuse suurendamisel, rahvusvaheliste sündmuste ja konverentside toetamisel ning tootearendusel ja kompetentside kasvatul.

Õiglase ülemineku fondi raames soodustatakse Ida-Viru piirkonna majanduse mitmekesistamist, sh kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste arendamise kaudu. Selleks toetatakse ettevõtjate investeeringuid uute toodete või teenuste arendamisse fondi perioodil mahus 153 miljonit eurot.

Programmi tegevus 1.3. Tehnoloogia- ja arendusmahukate investeeringute soodustamine

Programmi tegevuse eesmärk: Ettevõtete alustamiseks ja arendamiseks on piisav ligipääs vajalikule finantseerimisele ja kapitalile.

Tegevuste kirjeldus:

Programmi tegevus hõlmab kapitaliturgude mitmekesistamise ja investeerimisfondide ning kapitalile ligipääsu parandamise ja võimaldamisega, samuti välisinvesteeringute meelitamisega ning nende usaldusväärsuse tagamisega seotud kahte teenust. Teenuste eest vastutab majandus- ja kommunikatsiooniministerium, kuid mitmeid teenuseid viiakse ellu Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse kaudu.

Käivitatakse suuremahuliste investeeringute toetusmeede. Toetus on suunatud strateegilistele ja kõrge tehnoloogiamahukusega ettevõtlusinvesteeringute teostajatele Eesti majandusruumis.

Soodustatakse tehnoloogia- ja arendusmahukate välisinvesteeringute kaasamist ning mahu suurendamist ja tagatakse välisinvesteeringute usaldusväärsus. Tutvustatakse Eestit kui paindlikku ja ettevõtjasõbralikku majanduskeskkonda maailmas.

Kujundatakse konkurentsivõimeline ja paindlik investeerimiskeskond kõigis Eesti piirkondades, sh tõhustatakse koostööd regionaalsete osapooltega strateegiliste suurinvesteeringute süsteemsemaks kaasamiseks.

Arendatakse edasi Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse rahastamisvõimekust suurinvesteeringute ja –tehingute toetamisel, töötatakse välja ettepanekud ja viiakse ellu tegevusi menetlustoimingute lihtsustamiseks strateegilistele suurinvesteeringutele, ning tagatakse süsteemsem ja personaliseeritum lähenemine ning kliendihaldus potentsiaalsetele suurinvestoritele välisturgudel.

Parandatakse ettevõtete finantseerimisvõimaluste (kapitali) kättesaadavust, sh tõmbekeskustest eemal asuvates piirkondades, lisaks on tegevuse alla koondunud kapitaliturgu elavdavad riskikapitali-instrumendid EIS-is nagu Balti Innovatsioonifond I ja II ning EstFund.

Programmi tegevus 1.4. Taristu valdkonna ohuennetus ja tegevuslubade andmine

Programmi tegevuse eesmärk: Ettevõtluskeskkonna taristu on ohutu ja nõuetele vastav.

Tegevuste kirjeldus:

Tegemist on uue programmi tegevusega. Sellesse on koondatud ehituse, transpordi ja digiühiskonna eeskätt lubade andmist ja järelevalvet puudutavad TTJA teenused, mille poliitikat kujundatakse muudes

valitsemisalades. Lisaks hõlmab tegevus ohutusjuurduse keskuse (OJK, MKMi struktuuriüksus) teenust, et välja selgitada transpordisektoris toimunud õnnetuste ja intsidentide põhjused.

TTJA teenustega tagatakse infrastruktuuri ja teenuste ohutus ja nõuetele vastavus.

Tagatakse turuosalistele võrdsed alused raudteetaristu kasutamisel, kõrge tase vedurijuhtide väljaõppes ning raudteesektori ettevõtete tegevuse vastamine kehtivatele nõuetele ja standartidele vastavate tegevusõiguste ja lubade väljastamisega. Teostatakse järelevalvet raudteeliikluse ja -veo korraldamise, raudteetaristu ja -veeremi valdkonnas nõuete täitmise üle.

Väljastatakse tegevuslube ja määratakse tingimusi riigi eriplaneeringuga ehitistele, riigikaitse- ja julgeolekuehitistele ning raudteerajatistele, näiteks meretuuleparkide arendamisel ja Rail Baltic trassi rajamisel. Samuti teostatakse järelevalvet ehitusvaldkonnas, tagamaks ehitiste ohutust, ligipääsetavust ja energiatõhusust.

Küberturvalisuse tagamiseks antakse tegutsemisõigusi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia toodete-teenuste sertifitseerijatele ning teostatakse nende üle järelevalvet. Kontrollitakse digiligipääsetavust avaliku sektori veebides ja äppides ning erasektori teenustes.

Väljastatakse lube sideturul teenuste pakkumiseks ja sageduste kasutamiseks. Sideregulaatorina on TTJA ülesanne analüüsida sideteenuste hulgiturge ja vajadusel määrata turul märkimisväärse turujõuga ettevõtja, kellele vajadusel kehtestatakse kohustusi sideturgudel konkurentsi tagamiseks. Lisaks võimaldatakse kaasaegset ja piisavat sagedus- ja numeratsiooniresurssi nii sideteenuste pakkumiseks kui ka raadiosageduste kasutajatele. Samuti teostatakse järelevalvet digiühiskonnas, et kindlustada kiire interneti rajamine, elektroonilise side teenuste usaldusväärsus, raadiosageduste korrektse kasutamine, sideteenuste toimepidevus ja meediateenuste turvalisus.

Ohutusjuurduse keskuses korraldatakse laeva-, lennu- ja raudteeõnnetuste ja/või intsidentide ohutusjuurdlust, selgitades välja õnnetuste ja intsidentide põhjused ning tehes ohutusalasid soovitusi või ettepanekuid sarnaste juhtumite vältimiseks tulevikus.

Tabel 3. Ettevõtluskeskkonna programmi meede, programmi tegevused ja nende mõõdikud

Planeerimistasandid ja nende mõõdikud	Algtase	Sihttase			
	2023*	2025	2026	2027	2028
Programm	Eesmärk: Eesti ettevõtluskeskkond soodustab ettevõtlikkust ning teadusmahuka ettevõtluse teket ja kasvu, kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste loomist ja ekspordi ning investeringuid kõigis Eesti piirkondades				
Eesti positsioon <i>Doing Business</i> indeksis (koht edetabelis)** <i>Allikas: Maailmapank</i>	18. (2020)	-	-	-	-
Kaupade ja teenuste eksport (mld eurot) <i>Allikas: Statistikaamet</i>	29,5	31	32	33	34
Väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL-27 keskmisest (%) <i>Allikas: Eurostat (MET_10R_3GDP)</i>	62,4 (2022)	62,5	62,95	63,4	64
Meede 1	Ettevõtluskeskkonna arendamine, rahvusvahelistumise toetamine ja investeringute soodustamine Eesmärk: Eesti on ambitsioonikate äriideede kasulava ning siinsed ettevõtted toodavad kõrge lisandväärtusega tooteid ja teenuseid				
Eesti positsioon <i>IMD World Competitiveness</i> indeksi alamkategoorias „Äritegevuse efektiivsus“ ³ <i>Allikas: IMD konkurentsivõime raport</i>	25.	20.	19.	18.	17

³ Hõlmab viite valdkonda: tootlikkus, tööjõuturg, finantsturud, ettevõtete juhtimine ja väärtushinnangud.

Digitehnoloogiate integreerimine ettevõtlussektoris (Eesti koht DESI indeksis) <i>Allikas: Digitaalmajanduse ja -ühiskonna indeks (DESI)⁴</i>	13. (2022)	11.	10.	9.	NA
Tark ja õiglane tarbimiskeskond (Eesti näitaja EL tarbijatingimuste indeksis) <i>Allikas: Euroopa Komisjon, Tarbijatingimuste tulemustabel^{***}</i>	61 (2020)	-	-	-	-
Programmi tegevus 1.1.	Ettevõtluskeskkonna ja ettevõtlikkuse edendamine Eesmärk: Eesti elanikud on ettevõtlikud ning ettevõtlus- ja tarbimiskeskond atraktiivne				
Kolm aastat varem loodud ettevõtete arv, mille käive on suurem kui 200 000 eurot (kolme aasta keskmisena) <i>Allikas: Äriregister</i>	1256 (2022)	1500	1550	1600	1650
Eesti kui atraktiivse töökohariigi positsioon <i>Allikas: Rahvusvaheliste talentide konkurentsivõime indeks (GTCL raport)</i>	20.	22	20	18	16
Programmi tegevus 1.2.	Ettevõtete konkurentsivõime ja rahvusvahelistumise toetamine Eesmärk: Ettevõtted hindavad Eestit tegutsemiskeskonnana kõrgelt				
Eesti toodete ekspordihind kasvab kiiremini kui Euroopas keskmiselt, % ^{****} <i>Allikas: Eurostat</i>	-6% Kasv oli aeglasem (EL +1,6% Eesti -4,4%)	> +0,1% Kasv on kiirem	> +0,1% Kasv on kiirem	> +0,1% Kasv on kiirem	> +0,1% Kasv on kiirem
Turismiteenuste eksport (mld eurot) <i>Allikas: Statistikaamet</i>	1,7	2,4	2,6	3	3,3
Tööstustoodangu mahuindeks, 2020 = 100 <i>Allikas: Statistikaamet</i>	98,4	115	120	125	130
Programmi tegevus 1.3.	Tehnoloogia- ja arendusmahukate investeeringute soodustamine Eesmärk: Ettevõtete alustamiseks ja arendamiseks on piisav ligipääs vajalikule finantseerimisele ja kapitalile				
Ettevõtete investeeringud materiaalsesse põhivarasse (jooksevhindades, lühiaajastatistika mld eurot) <i>Allikas: Statistikaamet</i>	4	3,5	3,7	4,4	5
Välisinvesteeringud töötlevas tööstuses (mld eurot) <i>Allikas: Eesti Pank⁵</i>	3,6	4,5	5	5,5	6
Programmi tegevus 1.4.	Taristu valdkonna ohuennetus ja tegevuslubade andmine Eesmärk: Ettevõtluskeskkonna taristu on ohutu ja nõuetele vastav				
Eesti kodumajapidamiste osakaal, millistel on võimalus liituda väga suure läbilaskevõimega juurdepääsuvõrguga, mis tagab 1 Gbit/s kiiruse <i>Allikas: TTJA</i>	65%	70%	73%	80%	88%
Viimase viie aasta keskmine raudteel hukkunute ja vigastatute arv rongiga läbitud miljoni km kohta ^{*****} <i>Allikas: TTJA</i>	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2

* Viimane teadaolev tase, erinevuse korral (varem kui 2022) märgitakse taseme all sulgudes vastav aasta

** *Doing Business* tulemustabeli koostamine lõpetati korruptsioonikahtluse tõttu ning uus sarnane tulemustabel tuleb esimest korda välja 2024. aasta kevadel. Siis saame seada uue algtaseme ning sihttasemed tulevikuks.

*** Mõõdiku avaldamisega ei ole Euroopa Komisjonil plaanis jätkata.

**** Võrreldakse Eesti ekspordihinna muutust Euroopa keskmise muutusega ning näidatakse erinevust. Nt, kui Euroopas kasv +1,6%, Eestis langus -4,4%, siis väärtus on -6%. Sihttase on positiivne arv (+0,1%), 0 ja negatiivsed väärtused tähendavad, et sihttase ei ole saavutatud.

***** Mõõdiku ühik on miljonit rongkilomeetrit. Rongkilomeeter on defineeritud majandus- ja taristuministri 03.12.2020 määruses nr 83⁶.

⁴ https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=66938

⁵ <https://statistika.eestipank.ee/#/et/p/MAJANDUSKOOND/r/2053/1902>

⁶ <https://www.riigiteataja.ee/akt/111082023007?leiaKehtiv>

6. Programmi juhtimiskorraldus

Programmi koostavad MKM-i ettevõtluse ja digimajanduse valdkonnad koostöös. Programmi elluviimise eest vastutab majandus- ja tööstusminister.

Programmi aluseks olevate strateegiliste dokumentide koostamisel on konsulteeritud partneritega nii teistest avaliku sektori organisatsioonidest kui ka era- ja mittetulundussektorist, sh saadeti teadus- ja arendustegevuse ning ettevõtluse 2023. aasta tulemusaruanne arvamuse avaldamiseks ka teaduspoliitika ja innovatsioonipoliitika komisjonidele⁷.

Programmi seiratakse vähemalt kord aastas, mil toimub jooksev andmete ülevaatamine, et vajadusel asjakohaseid muutusi teha. Programmi täitmise kohta antakse aru igal aastal teadus- ja arendustegevuse ning ettevõtluse tulemusvaldkonna tulemusaruande koosseisus. Nii erinevate perioodide programmid kui tulemusaruanded on leitavad majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi kodulehelt⁸.

Valitsemisalast on programmi koostamise ja rakendamise kaasatud tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve amet, ettevõtluse ja innovatsiooni sihtasutus, MTÜ Eesti standardimis- ja akrediteerimiskeskus, AS metrosert ning alates 2024. aastast lisaks AS eesti varude keskus ja MKMi struktuuriüksusena transpordi ohutusjuurdluse ülesannet täitev ohutusjuurdluse keskus.

Programm on seotud erinevate tulemusvaldkondadega eeskätt läbi tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve ameti teenuste. Üldistavalt on eeskätt tegemist lubade andmise ja järelevalve teenustega, mis enne ministeeriumite ümberkorraldusi 2023. ja 2024. aastal ka vastavates programmides asusid. Erinevatesse tulemusvaldkondadesse panustab lisaks AS eesti varude keskuse teenus, millega tagatakse hädaolukorra lahendamiseks või ennetamiseks ning riigi varustuskindluse, riigi julgeoleku ja elanikkonna toimetuleku tagamiseks vajalike tegevusvarude, taristu olemasolu ning kasutusele võtmise valmiduse eest.

Tabel 4. Ettevõtluskeskkonna programmi rakenduslike teenuste seosed teiste tulemusvaldkondade ja programmidega, kus kujundatakse vastava valdkonna poliitikat.

Programmi rakenduslikud teenused (vt lisa 1)	Seotud tulemusvaldkond	Seotud programm	Teenuste üldist poliitikat kujundav ministeerium
Teenused 4.1. kuni 4.7.	Digiühiskond	Digiühiskonna programm	Justiitsministeerium
Teenused 4.8. kuni 4.11.	Elukeskkond, liikuvus ja merendus	Transpordi ja liikuvuse programm	Kliimaministeerium
Teenused 4.12. kuni 4.13.	Elukeskkond, liikuvus ja merendus	Elukeskkonna ja ringmajanduse programm	Kliimaministeerium

⁷ Vabariigi Valitsuse 19.05.2005 määrus nr 108 „Teaduspoliitika komisjoni ja innovatsioonipoliitika komisjoni moodustamise kord ja töökord“ <https://www.riigiteataja.ee/akt/902696?leiaKehtiv>

⁸ <https://www.mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/strateegiline-juhtimine/tegevuspohine-riigieelarve>

LISA 1. Programmi teenuste kirjeldus

Teenuse nimetus	Eesmärk	Lühikirjeldus	Vastutaja asutus
Programmi tegevus 1: Ettevõtluskeskkonna ja ettevõtlikkuse edendamine Eesmärk: Eesti elanikud on ettevõtlikud ning ettevõtlus- ja tarbimiskeskond atraktiivne			
1.1. Ettevõtluskeskkonna arendamise ja ettevõtlikkuse soodustamine	Luuu toetav keskkond ettevõtlusega alustamiseks	Luuu toetav keskkond ettevõtlusega alustamiseks	MKM
1.2. Ettevõtluse arendamise toetamine	Toetada ettevõtlusega alustamist (EIS)	Teenus hõlmab ettevõtlusega alustamise toetust ja ettevõtlusteadlikkusega seotud teenuseid (juhtimiskvaliteet, digitaliseerimine, kestlik areng jm)	MKM
1.3. Targa ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna kujundamine	Kujundada atraktiivne ja usaldusväärne ettevõtlus- ja tarbimiskeskond.	Teenus hõlmab tarbijakaitse, tooteohutuse, metroloogia, standardimise, akrediteerimise, ettevõtjate halduskoormuse vähendamise, ettevõtja digivärava arendamise, kaupade ja teenuste vaba liikumise ning väliskaubanduse valdkondade poliitikakujunduse abil usaldusväärse ja atraktiivse ettevõtluskeskkonna kujundamist.	MKM
1.4. Tarbijate nõustamine ja kohtuväline vaidluste lahendamine	Tarbijate nõustamine on kiire, selge ja asjatundlik ning tarbijavaidluste lahendamine on tõhus ja usaldusväärne	Tarbijate ja ettevõtjate kirjalik ja suuline nõustamine tarbijaõigusi puudutavates küsimustes ning tarbija ja kaupleja vaheliste lepingust tulenevate tarbijavaidluste lahendamine poolte lepitamise, kompromissi või tarbijavaidluste komisjoni otsusega.	TTJA
1.5. Ettevõtluse valdkonna tegevusõiguse andmine	Tegevuslubade menetlus on kiire ja õiglane	Tegevuslubade väljastamisega tagatakse, et ohtlike protsesside, seadmete, paigaldiste ning toodete ja teenuste ohutusnõuded on täidetud ning riskid minimeeritud. Sellega kaitseme inimeste elu ja heaolu.	TTJA
1.6. Ettevõtluse valdkonna järelevalve	Menetlused on õiguspärased ja põhjendatud	Ettevõtluse valdkonna järelevalve tagab ettevõtete tegutsemise vastavuse kehtivatele õigusaktidele, millega loome turuosalistele võrdsed tegevustingimused. Seeläbi kaitseme tarbijate õigusi	TTJA

		kaubanduse, toodete ja teenuste ohutuse, turismiteenuste ning muudes ettevõtlusega seotud valdkondades.	
1.7. Kvalifitseeritud tööjõudu tagav poliitikakujundus	Kujundada kvalifitseeritud tööjõu olemasolu toetavaid poliitikaid	Teenuse eesmärk on tööandjate vajadustest lähtuva talendi- ja hariduspoliitika kujundamises osalemine	MKM
1.8. Kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavuse ja rahvusvaheliste ettevõtete Eestisse asumise soodustamine	Toetada välisspetsialistide värbamist ja välismaalaste Eestis ettevõtlusega alustamist (EIS)	Talendipoliitika rakendamine	MKM
1.15. Riigi tegevusvarude moodustamine, haldamine ning kasutuselevõtmise korraldamine	Riigi tegevusvarud tagavad Eesti elanike hakkamasaamise hädaolukordades	AS Eesti Varude Keskus vastutab hädaolukorra lahendamiseks või ennetamiseks ning riigi varustuskindluse, riigi julgeoleku ja elanikkonna toimetuleku tagamiseks vajalike tegevusvarude, taristu olemasolu ning kasutusele võtmise valmiduse eest.	MKM
Programmi tegevus 2: Ettevõtete konkurentsivõime ja rahvusvahelistumise toetamine Eesmärk: Ettevõtted hindavad Eestit tegutsemiskeskkonnana kõrgelt			
2.1. Uutele turgudele sisenemist soodustav ja keskkonda arendav poliitikakujundus	Kujundada ekspordi arenguid toetavaid poliitikaid	Teenus hõlmab tegevusi nagu eksportivate ettevõtete arvu kasvuks, uutele turgudele sisenemise oskuste parendamiseks, ettevõtjate eksporditegevuse hoogustamiseks ja ekspordikoostöö soodustamiseks toetusmeetmete, tegevuskavad ja regulatsioonide ettevalmistamine	MKM
2.2. Ettevõtete ekspordi toetamine	Toetada ettevõtjate välisurgudele laienemist (EIS)	Teenus hõlmab ekspordi toetavate teenuste rakendamist EISi poolt	MKM
2.3. Tööstussektorit edendav poliitikakujundus	Kujundada tööstussektorit toetavaid poliitikaid	Teenus seisneb tööstussektori arengu toetuseks toetusmeetmete, tegevuskavade ja regulatsioonide ettevalmistustes ja kujundamises osalemises (tööstussektori tööjõu- haridus-, rohepöörde, digipöörde, regionaalarengu jm poliitikad) ning Eesti huvide kaitsmist EL tööstussektori poliitikakujunduses	MKM
2.4. Tööstussektori edendamise toetamine	Toetada tööstussektori arengut (EIS)	Teenus hõlmab tööstussektorile teenuste osutamist EISi poolt	MKM

2.5. Turismisektorit edendav poliitikakujundus	Kujundada turismisektorit toetavad poliitikad	Teenus seisneb turismisektori arengu toetuseks toetusmeetmete, tegevuskavade ja regulatsioonide ettevalmistustes ja kujundamises osalemises (sektori tööjõu- haridus-, rohepöörde, digipöörde, regionaalarengu jm poliitikad) ning Eesti huvide kaitsmist EL sektori poliitikakujunduses	MKM
2.6. Turismisektori edendamise toetamine	Toetada turismisektori arengut (EIS)	Turismisektori toetamine ja Eesti kui reisi sihtkoha tuntuse suurendamine EISi kaudu	MKM
Programmi tegevus 3: Tehnoloogia- ja arendusmahukate investeeringute soodustamine Eesmärk: Ettevõtete alustamiseks ja arendamiseks on piisav ligipääs vajalikule finantseerimisele ja kapitalile			
3.1. Kapitali kättesaadavuse ning välisinvesteeringute kaasamise ja usaldusväarsuse soodustamine	Kujundada kapitali kättesaadavust ja investeeringute Eestis maandumist toetavaid poliitikaid	Teenus hõlmab kapitaliturgude mitmekesistamise ja investeerimisfondide ning kapitalile ligipääsu parandamisega ja võimaldamisega seotud poliitikakujundust	MKM
3.2. Kapitali kättesaadavuse soodustamise ja välisinvesteeringute kaasamise toetamine	Toetada kapitali kättesaadavust turutõrgete leevendamiseks (EIS)	EIS pakub paindlikke kapitalitooteid turutõrke leevendamiseks	MKM
Programmi tegevus 4: Taristu valdkonna ohuennetus ja tegevuslubade andmine Eesmärk: Ettevõtluskeskkonna taristu on ohutu ja nõuetele vastav			
4.1. Digilahenduste ligipääsetavuse järelevalve	TTJA ülesandeks on kontrollida digiligipääsetavust avaliku sektori veebides ja äppides ning erasektori teenustes.	Digilahenduste ligipääsetavus tagab võrdsed võimalused avaliku sektori veebilehekülgede ja rakenduste kasutamisel, sõltumata vanusest, tervislikust seisundist või erivajadusest. Erasektori teenuste ligipääsetavuse arendamine e-kaubanduse, elektroonilise side, finants ja transpordi valdkonnas.	TTJA
4.2. Küberturbe sertifitseerimine	EL sertifitseerimiskava nõuetele vastavad turvalised teenused on tagatud	Tagamaks Eesti küberruumi turvalisust ja usaldusväarsust, anname tegutsemisõiguse Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia toodete-teenuste sertifitseerijatele ja teeme sertifitseeritud toodete-teenuste turujärelevalvet.	TTJA

4.3. Digiühiskonna tegevus- ja kasutusõiguse andmine	Turuvajadustele vastav ja kvaliteetne teenus on tagatud	Väljastame lube sideturul teenuste pakkumiseks ja sageduste kasutamiseks. Tagame turvalise inforuumi ja sujuva sideteenuste pakkumise, toetades seeläbi kaasaegse digiühiskonna arengut ja toimimist.	TTJA
4.5. Elektroonilise side tururegulatsioon	TTJA ülesanne on vastavalt ESS-le analüüsida sideteenuste hulgiturge ja vajadusel määrata turul märkimisväärse turujõuga ettevõtja (MTE). Sellele ettevõtjale saab kehtestada kohustusi (hinna, mittediskrimineerimise, läbipaistvuse, juurdepääsu), et tagada turgudel konkurents ja seeläbi lõppkasutajale kvaliteetse ja taskukohase sideteenuse osutamine.	Seisame hea selle eest, et konkurents sideturul toimiks. Toimiv konkurents sideturul aitab kaasa sellele, et Eesti sideteenus oleks kõigi jaoks kvaliteetne ja taskukohane.	TTJA
4.6. Raadiosageduste ja numeratsiooni pikaajaline planeerimine	Eesti vajadused on tagatud numeratsiooni kasutamiseks pikas perspektiivis	Võimaldame kaasaegset ja piisavat sagedus- ja numeratsiooniresurssi nii sideteenuste pakkumiseks kui ka raadiosageduste kasutajatele ja kaitseme Eesti huve maailmas, et elektrooniline side Eestis areneks.	TTJA
4.7. Digiühiskonna järelevalve	Kvaliteetsed teenused on tagatud	Digiühiskonna järelevalve kindlustab kiire interneti rajamise, elektroonilise side teenuste usaldusväarsuse, raadiosageduste korrektse kasutamise, sideteenuste toimepidevuse ja meediateenuste turvalisuse, kaitstes tarbijaid ja tagades inforuumi julgeoleku.	TTJA
4.8. Raudtee tururegulatsioon	Raudtee jätkusuutliku majandamise tagamine	Tagame, et kõikidel turuosalistel on võrdsed alused raudteetaristu kasutamisel	TTJA
4.9. Raudteevaldkonna järelevalve	Tagada seadusega ülesandeks seatud valdkondade üle õiguspärane, korrektne, ühetaoline ja sõltumatu järelevalve teostamine	Teostame järelevalvet nõuete täitmise üle raudteeliikluse ja -veo korraldamise, raudteetaristu ja -veeremi valdkonnas ning seisame hea selle eest, et vedurijuhtide väljaõpe oleks Eestis kõrgel tasemel.	TTJA

4.10. Raudteevaldkonna tegevusõiguse andmine	Raudteeliikluse ohutuse tagamine	Raudteel liikumine peab olema alati ohutu! Selleks tagame, et raudteesektori ettevõtete tegevus vastab kehtivatele nõuetele ja standarditele. Väljastame raudteevaldkonna lube, tunnistusi ning sertifikaate.	TTJA
4.11. Transpordi ohutusjuurdlus	Õnnetuste ja intsidentide põhjuste väljaselgitamine transpordisektoris ning ohutusalaste soovitude tegemine	Eesmärk on raudteel, lennunduses ja merenduses toimunud raskete õnnetuste põhjuste uurimine, eesmärgiga analoogsete õnnetuste vältimine tulevikus. Väljund on ohutuse alaste soovitude andmine.	MKM
4.12. Ehitusvaldkonna järelevalve	Järelevalve raudteerajatise, survetorustiku ja -anuma, elektripaigaldise, sideehitise, lifti, köistee või muu tõsteseadme, avalikus veekogus kaldaga püsivalt ühendamata ehitise, riigikaitselise ja julgeolekuasutuse ehitise ning riigipiiri taristu nõuetele vastavuse üle	Seisame hea selle eest, et ehitised oleksid ohutud, ligipääsetavad ja energiatõhusad ning ehitusvaldkonnas tegutseksid pädevad isikud.	TTJA
4.13. Ehitusvaldkonna tegevusõiguse andmine	Õigused on antud ehitusohutuse tagamiseks	Väljastame tegevuslube ja määrame tingimusi riigi eriplaneeringuga ehitistele, riigikaits- ja julgeolekuehitistele ning raudteerajatistele, näiteks meretuuleparkide arendamine ning Rail Baltic trassi rajamine. Tunnustame välisriigi kutseid raudtee-ehituse, hoonete ehituse, energiatõhususe valdkonnas ning kooskõlastame raudtee kaitsevööndis tegutsemist.	TTJA

LISA 2. Teenuste rahastamiskava

Teenuste eelarved on indikatiivsed ja on kajastatud täiendava informatsiooni andmiseks.

Teenuse nimetus	2025	2026	2027	2028
Programmi tegevus 1: Ettevõtete konkurentsivõime ja rahvusvahelistumise toetamine				
Turismisektori edendamise toetamine	-19 582 167	-20 912 078	-19 399 117	-20 084 322
Turismisektorit edendav poliitikakujundus	-895 624	-840 882	-782 210	-781 853
Tööstussektori edendamise toetamine	-54 704 418	-50 666 079	-35 404 475	-45 746 822
Tööstussektorit edendav poliitikakujundus	-280 057	-263 096	-246 390	-245 950
Ettevõtete ekspordi toetamine	-11 079 976	-13 019 481	-13 002 879	-13 002 370
Uutele turgudele sisenemist soodustav ja keskkonda arendav poliitikakujundus	-236 182	-223 860	-208 411	-207 941
Programmi tegevus 2: Tehnoloogia- ja arendusmahukate investeeringute soodustamine				
Kapitali kättesaadavuse soodustamise ja välisinvesteeringute kaasamise toetamine	-7 822 611	-7 669 806	-8 420 317	-8 419 808
Kapitali kättesaadavuse ning välisinvesteeringute kaasamise ja usaldusvääruse soodustamine	-218 492	-206 144	-190 688	-190 218
Programmi tegevus 3: Ettevõtluskeskkonna ja ettevõtlikkuse edendamine				
Riigi tegevusvarude moodustamine, haldamine ning kasutuselevõtmise korraldamine	-5 188 992	-5 698 601	-5 563 760	-5 563 251
Kvalifitseeritud tööjõudu tagav poliitikakujundus	-176 072	-166 903	-152 308	-151 817
Ettevõtluse valdkonna järelevalve	-2 150 001	-2 118 177	-2 074 549	-2 074 549
Ettevõtluse valdkonna tegevusõiguse andmine	-346 270	-344 697	-337 614	-337 614
Tarbijate nõustamine ja kohtuväline vaidluste lahendamine	-1 601 692	-1 593 443	-1 563 325	-1 563 325
Targa ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna kujundamine	-9 114 792	-1 256 180	-1 220 293	-1 220 050
Kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavuse ja rahvusvaheliste ettevõtete Eestisse asumise soodustamine	-13 008 629	-12 508 101	-12 224 274	-12 223 765
Ettevõtluse arendamise toetamine	-16 994 992	-13 638 289	-7 389 558	-7 540 194
Ettevõtluskeskkonna arendamise ja ettevõtlikkuse soodustamine	-236 025	-222 363	-206 551	-206 089
Programmi tegevus 4: Taristu valdkonna ohuennetus ja tegevuslubade andmine				
Digiühiskonna järelevalve	-1 526 909	-1 392 194	-1 300 928	-1 205 018
Elektroonilise side tururegulatsioon	-190 590	-189 356	-185 366	-185 366
Digiühiskonna tegevus – ja kasutusõiguse andmine	-328 476	-326 522	-319 643	-319 643
Küberturbe sertifitseerimine	-91 975	-91 553	-89 952	-89 952
Digilahenduste ligipääsetavuse järelevalve	-247 812	-246 821	-243 403	-243 403
Ehitusvaldkonna tegevusõiguse andmine	-1 423 181	-657 013	-509 600	-509 600
Ehitusvaldkonna järelevalve	-290 713	-289 078	-283 110	-283 110
Transpordi ohutusjuurdlus	-459 262	-417 004	-342 239	-341 730
Raudteevaldkonna tegevusõiguse andmine	-271 805	-270 372	-264 742	-264 742
Raadiosageduste ja numeratsiooni pikaajaline planeerimine	-507 491	-505 321	-496 774	-496 774
Raudteevaldkonna järelevalve	-222 131	-220 883	-216 362	-216 362
Raudtee tururegulatsioon	-38 041	-37 928	-37 170	-37 170